

ДИТИНСТВО ДОЗРІВАЄ В ДІТЯХ

Тетяна ГУРЛЄВА, наук. співроб. лаб. консультативної психології психотерапії Інституту психології ім. Г. С. Костюка, м. Київ

Веселе, щасливе дитинство? А може, довгі роки смутку і самотності, без татового доброго слова і маминої ніжності? Спогади про набридливих, але вкрай необхідних друзів, або ж списані нашвидкуруч сторінки особистого щоденника, в якому жирно викарбовано: «Сиджу один. Мене ніхто не розуміє»?

Кажуть, що вже сьогодні ми творимо завтра, вибудовуємо своє майбутнє. І воно буде таким, як ми вип'ємо життєдайний нектар і отримаємо насолоду від свого існування, стосунків із рідними, здобудемо необхідні знання і навички — У ВЛАСНОМУ ДИТИНСТВІ.

Підгляньмо за дітьми, що вони роблять, про що говорять. От маленька дівчинка на подвір'ї дитячого садочка збирає сухі травинки, бгає їх, збиває у клубок й запихає свій виріб між гілок дерева. «От так, — каже, задоволено потираючи долоньки. — Буде тут комусь гніздечко. Якась пташка захоче відпочити, або сховатися від хижака, або яєчко знести — от і є місцинка!». Турботливою ручкою маленька вправляє травинки, що випали. А щоб пташці «було веселіше», кладе в гніздечко прибережену для цього квітку...

Не важливо, що саморобний будиночок упаде на землю від першого ж більш-менш жвавого вітерцю й розлетиться вщент, або його зіпхне ціпком яке-небудь хлоп'я, якому й невтямки, що це за жмут сухої трави і як він опинився на дереві. Важливо інше — у дівчинки вже живе в душі турбота про маленьку пташку. Хто знає, може мине час, і молода жінка з добрим серцем створить зі звичайної дитячої кімнати казковий куточок для свого первістка, куди разом із першою квіткою вселить велику любов і ніжність!

А от цей серйозний бородатий архітектор в окулярах колись мріяв про те, що спорудить палац для людей, у якому вони б жили мирно, щасливо й довго. Він годинами міг спостерігати за метушнею маленьких мурах, розглядаючи їхні печерки, комори, доріжки, по яких ці невтомні трудівники переносили свої великі вантажі. І зараз зодчий не лишає своїх мрій, удосконалюючи нові проекти.

Ми — сьогоднішні дорослі — учорашні малята. Найважливіші і найяскравіші події з дитинства

пронизують дорослість (як період розквіту духовних, інтелектуальних і фізичних здібностей особистості), у певній мірі визначаючи загальну картину життя людини. Але світ дитинства, як і світ дорослих, переповнений протиріччями, світлими і темними тонами, гострими і тупими кутами, у яких дітям доводиться не тільки стояти, а й об які вони розбивають у кров і лоби, і світлі надії, і райдужні мрії. Хто пам'ятає м'які теплі батьківські руки, а хто й жорстокі побої. Комусь вечірня казка й загадкова лялька відкрили дорогу до прекрасного. А хтось, крім брудних ганчірок для миття підлоги і липкого пилу під ліжком, майже нічого, можливо, й не пам'ятає.

Обережно відчиніть двері у минуле. Зазирніть туди й тихо ввійдіть. Бачете себе маленькими? Голопузій хлопчисько, вимазаний шоколадом, з'їденим тишком-нишком. Або перелякане скуйовджене дівчисько, котре прикриває віником на підлозі уламки маминої улюбленої вази. Пригадайте, що ви тоді відчували.

Куди йде дитинство? Залишається там, за нами, що йдемо уперед, і сумно махає нам рукою, залишаючись у далечині? Ні, ми не такі жорстокі до себе, ми беремо своє дитинство за руку й ведемо за собою. Інша справа, коли ми свідомо відштовхуємо себе-дитину, не визнаючи, придушуючи, а то й убиваючи прояви дитячого у своїх манерах, поведінці, способах реагування. «Я не повинна плакати — це соромно!», «Зріла жінка не може хіхикати в громадському місці як дівчисько!», «Дорослим не до лиця ігри на вулиці!» —

Розмова з фахівцем

говоримо собі. Не помічаючи, не підозрюючи про свій вираз обличчя, коли ми, солідні дядьки й тітки, у капелюхах і з дипломатами в руках, дивимося на кумедні дитячі іграшки: ми торкаємо їх руками, крутимо лялькам ручки й ніжки, заглядаємо у вічі, висунувши язика, розглядаємо крихітну хитромудру одежинку, що, до речі, зшили дорослі вміельці (вони-ж бо постійно спілкуються з дитинством на рівних). Певно, ви спостерігали, як перевтілюються мами й тата, мимоволі потрапивши під магічний вплив дитячої гри: вони хрюкають і гавкають, ричать і гудуть паровозами, тиграми стрибають із тумбочок й як кошенята ховаються під низькими столами?!

Багато хто із «серйозних дорослих» соромляться здаватися дітьми у прагненні захиститися від таких неблагозвучних прізвиськ, як «Інфантил», «Велика дитина», «Дивак», «Клоун». Звичайно, не хочеться походити, наприклад, на Стецька зі «Сватання на Гончарівці». Але кому невідомий той самий Мюнхгаузен, цей неперевершений вигадник і фантазер, який казав, що серйозне обличчя — це ще не ознака розуму: «Усміхайтесь, панове, усміхайтесь! Найбільші дурості робляться саме із цим (серйозним) виразом обличчя»? Хтось думає, що розділяти витівки дітей, грати з ними, уживатися у смішні образи — нерозумно, безглуздо, негідно дорослої людини. А хіба не великі діти — Чарлі Чаплін і Карлсон, Пьер Рішар і старенька Шапокляк, Леонід Леонов і семеро Гномів, Джим Керрі та герої «Маски-шоу»?

Самі дорослі досить по-різному ставляться до дитинства й до себе в минулому. А це, у свою чергу, може створити перепони взаєморозуміння між старшими й дітьми. **Ставлення до своєї власної дитини — це ставлення до себе такого ж маленького.** Якийсь дорослий скаже: «Я розумію своїх дітей». І він розуміє їх не тільки теоретично, по книжках. Він відчуває, тримаючи за руку, своє «Я-тодішнє», у тому ж віці, схожих умовах. І радиться з ним, запитує, звертається за роз'ясненням складних речей, які просто й природно вирішуються в дитинстві.

До речі, статус «дорослого» не дуже й популярний серед дітей і підлітків. У цьому образі є свої недоліки, які дітвора помічає безпомилково: «Розумний який, а двох слів зв'язати не може», «Ці дорослі такі чванливі, ставлять себе вище за інших й не бачать у тобі людини», «Говорять одне, а роблять інше». Імовірно, ще давно, із дитячої пори в цих людях щось дуже важливе так і залишилося в зародковому стані.

Попри нашу відмінність, суперечливість, неоднаковість у життєвих ситуаціях, діти безпосередньо й точно сприймають нас, повертаючи нам дзеркальне відображення нашої особистості з усіма сильними та слабкими сторонами. Тому паралельно з дорослішанням дітей самим батькам слід багато працювати над власним самовдоско-

наленням. Вони мають прагнути до розширення власних інтересів, аби прищепити дитині потяг до пізнання, потребу у власних досягненнях, любові, зокрема й до власних майбутніх дітей.

Для когось дитинство — світильник у великому житті, ребус, що допомагає вирішувати дорослі задачі. Для інших — це пройдений етап, на який не варто звертати уваги, який можна легко викреслити. Проте у психології прийнято вважати, що гармонійний розвиток, повноцінне життя особистості неможливе без творчого переосмислення минулого й сьогодення, без об'єднання минулого досвіду із майбутнім. Застривання ж на якомусь тимчасовому етапі, як й ігнорування інших епох свого життя, породжує різні комплекси та перешкоди.

Суб'єктивне переживання розриву, розчленованості часу у якомусь сенсі близьке до відчуття «кінця життя», «застою», «глухого кута». А переживання безперервності, цілісності часу — ознака нормального, благополучного плину життя.

Гармонійне поєднання минулого, сьогодення й майбутнього, повага до дитячого в собі та інших людях допомагає більш упевнено дивитися вперед, бути більш чистим, щирим, природним, добрим. Це дає змогу стати дорослим, котрий уміє бути дитиною.

Ж.-Ж. Руссо закликав: *«Любіть дитинство: заховайте його ігри, його забави, його милий інстинкт. Хто з вас не шкодував інколи за цим віком, коли на губах вічно сміх, а на душі завжди мир?»* А ще він радив: *«Дайте дитинству дозріти в дітях».* Можливо, для багатьох дорослих воно ще не визріло. А може, дитинство взагалі ніколи й не завершується?

Мивсіродом із дитинства. У кожного воно особливе, неповторне, по-своєму унікальне. І точно незабутнє. Подорож у власне дитинство, як повернення до живого чистого джерела, дозволяє дорослому черпнути й передати дитині безцінний дар бачити у хмарі білого пухнастого зайчика чи солодку повітряну вату. А на старому казковому горіщі пам'яті, де вічно живе добро, яке неодмінно перемагає зло, завжди знайдеться чарівна річ, що допоможе дітям почуватися захищеними, сильними, готовими й сьогодні, і в майбутньому простягнути руку допомоги кожному, хто її потребує.

Ми, дорослі, можемо допомогти цьому дитинству в наших дітях. Полюбити себе маленького і дати відчути цю любов дитини до себе. Від цього маля відплатить любов'ю і буде розвиватися як гармонійна, щаслива особистість, якій не байдужі ні вона сама, ні люди, які її оточують і спілкуються з нею.

Всеукраїнська газета
для психологів, вихователів

За сприяння Національної
академії педагогічних
наук України

www.osvitaua.com

Психолог ДОШКІЛЯ

№ 1 (54), січень 2014

Видається із серпня 2009 року 1 раз на місяць

У номері:

**Діти та батьки: як зберегти
емоційний зв'язок**

**Розвиток творчих здібностей
педагогів**

**Дитина в колективі
однолітків**

Ставлення до дітей – міра духовної гідності людини.

*Заботясь о счастье других,
ми находим свое собственное.*
Платон

Від редакції

САДОЧОК МОЄЇ МРІЇ

Новорічні свята тривають, тож ми, редакційний колектив, вітаємо вас із Новим роком та Різдвом Христовим! Бажаємо вам, шановні колеги, особистого щастя, радості, натхнення, самореалізації — того, що становить фундамент нашого емоційного благополуччя і є основою для продуктивної професійної діяльності.

Ми завжди наголошуємо, що для гармонійного розвитку дитини необхідно створити сприятливі умови, комфортне середовище, яке залежить від багатьох чинників: зовнішні умови, робота вихователів, колектив однолітків, розвивальне середовище, атмосфера в закладі, дух, який важко описати, але кожна дитина його відчуває. Головний критерій «якості» садочка — це ставлення дитини «Коли ми вже підемо в садочок? Хочу ще погратися в садочку» або «Я не хочу йти в садочок, забери мене раніше».

За аналогією, якщо це сказати про психолога, то він може розкрити свій професійний потенціал і стрімко розвиватися в професії, якщо він потрапляє у сприятливі, комфортні умови роботи. Якщо він потрапляє в колектив-команду і займає своє належне місце. Якщо він має час та простір здійснювати всі свої фахові напрями роботи. Якщо... Таких «якщо» у кожного може бути багато взагалі та для себе зокрема. А критерій той самий: чи я залюбки, з бажанням іду на роботу, чи все роблю як треба, а задоволення не отримую.

У рамках нашого професійного клубу «Читацька рада» ми хочемо запропонувати поспілкуватися на тему «Садочок моєї мрії». Пишіть про те, що у вас є важливого, цінного, що вам дороге, працюючи саме в цьому садочку, а також чого вам не вистачає, про що ви мрієте на своєму робочому місці. І взагалі, який він — ідеальний для роботи практичного психолога заклад освіти?

Чекаємо на ваші роздуми, міркування на віртуальний круглий стіл нашого дискусійного клубу «Читацька рада».

Керівник проекту «Психолог дошкілля»
Тетяна Гончаренко

ЗМІСТ

- 4** Наталя Дмитришена. *Дети и родители. Как сохранить эмоциональную связь*
- 7** Тетяна Гурлева. *Дитинство дозріває в дітях*
- 9** Олена Лсгарсва. *Психолого-педагогічний консилиум із підготовки дітей до навчання у школі*
- 15** Інна Слободянюк. *Казки на піску*
- 20** Людмила Говорушко. *Робота психолога та педагога з батьками*
- 24** Мирослава Янішевська. *Розвиток творчих здібностей педагогів. Психологічний тренінг*
- 28** Галина Козак. *Казковий брейн-ринг із педагогами*
- 30** Тетяна Кузнецова. *Дитина в колективі однолітків. Лекція для батьків*
- 34** Любов Шмаль. *Уроки спілкування з дитиною*
- 38** Олена Дубинська. *Подорож до Країни дружби. Корекційно-розвивальне заняття*
- 41** Людмила Кравцова. *На гостини до Принцеси Несміяни. Розвивальне заняття*
- 43** Людмила Сокирба. *Кольорові камінчики. Розвивальне заняття з елементами логічного мислення*
- 46** Валентина Сутчук. *Дитячий садок моєї мрії*
- 47** Олена Манжуйльнова. *Сходинки до успіху*
- 48** Давид Рассказов. *Руководство по партнерской дисциплине ребенка*
- Вкладка** Марина Белогурова. *Розвиток емоційної сфери дітей засобами арт-терапії. Комплекс корекційних занять*